

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Hallitussihteeri Anna Gau

29.9.2022

HE 173/2021 vp

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HE 173/2021 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle rajanylitystietojärjestelmää ja Euroopan matkustustieto- ja -lupajärjestelmää koskevaksi täydentäväksi lainsäädännöksi

1. Yleistä

Eduskunnan hallintovaliokunta on 16.9.2022 pyytänyt puolustusministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle rajanylitystietojärjestelmää ja Euroopan matkustustieto- ja -lupajärjestelmää koskevaksi täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 173/2021 vp).

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettua lakia, rajavartiolaitosla, ulkomaalaislakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annettua lakia, sakon täytäntöönpanosta annettua lakia ja lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annettua lakia.

Esityksen tarkoituksena on tehdä rajanylitystietojärjestelmästä ja Euroopan matkustustieto- ja -lupajärjestelmästä annettujen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten edellyttämät muutokset kansalliseen lainsäädäntöön. Laissa nimettäisiin eräät toimivaltaiset viranomaiset sekä täsmennettäisiin henkilötietojen käsittelyä ja liikenteenharjoittajien velvollisuuksia koskevaa sääntelyä.

2. Puolustusministeriö lausunto 10.8.2021 sisäministeriölle

Puolustusministeriö on hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa antanut sisäministeriön pyynnöstä lausunnon 10.8.2021. Puolustusministeriö totesi, että sen näkemyksen mukaan esitysehdotuksella on liittymäkohtia sekä sotilastiedustelun että Puolustusvoimien tehtävien, jotka koskevat sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvan laittomaan tiedustelutoimintaan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavaan toimintaan liittyvien rikosten ennalta estämistä ja paljastamista, toteuttamisen edellytyksiin.

Henkilötietojen käsittely terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten torjunnassa (lainvalvontatarkoitus)

Puolustusministeriö totesi lausunnossaan, että Puolustusvoimien tehtävänä on vastata sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (jäljempänä SKRTL, 255/2014) 9 luvun mukaisesta rikosten ennalta estämisestä ja paljastamisesta.

29.9.2022

HE 173/2021 vp

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Hallitussihteeri Anna Gau

Tehtävänä on sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvaan tiedustelu-toimintaan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavaan toimintaan liittyvien rikosten ennalta estäminen ja paljastaminen (SKRTL 86 §:n 1 momentti). Tällaisia tekoja voivat olla esimerkiksi rikoslain 12 luvussa säädettyt maanpetosrikokset, kuten maanpetos tai vakoilu taikka 13 luvussa säädettyt valtiopetosrikokset, kuten valtiopetos tai laiton sotilaallinen toiminta. Rikosten selvittämisen vastuu kuuluu Keskusrikospoliisille.

Puolustusministeriö totesi, että suojelupoliisilla on jo oikeus saada pääsy suoraan EES-järjestelmän tietoihin silloin, kun on kyse terrorismirikoksista tai muista vakavista rikoksista. Puolustusministeriö katsoo, että myös Puolustusvoimien SKRTL 86 §:n 1 momentissa säädettyissä rikostorjuntatehtävissä ennalta estetään ja paljastetaan siinä määrin vakavia rikoksia, että tehtävissä Puolustusvoimilla tulisi olla pääsy suoraan EES-järjestelmän tietoihin.

Henkilötietojen käsittely kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi

Puolustusministeriö totesi lausunnossaan, että EES-järjestelmään tallennettavat biometriset tiedot ovat tarpeellisia myös Puolustusvoimille sotilastiedustelutehtävissä. Ministeriö esitti, että biometrinen tietojen käsittelystä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi säädettäisiin myös henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetussa laissa siten, että Pääesikunta toimisi tietojen rekisterinpitäjänä.

3. Hallituksen esitys 173/2021 vp

Rajanylitystietojärjestelmän tietojen käsittely lainvalvontatarkoituksessa

Hallituksen esityksen mukaan EES-asetuksen 29 artiklan mukaan kunkin jäsenvaltion on nimettävä yksi tai useampi keskusyhteyspiste, joka käsittelee nimettyjen viranomaisten pyynnöt päästä katsomaan EES-järjestelmän tietoja lainvalvontatarkoituksessa. Nime-tyllä viranomaisella tarkoitetaan viranomaista, joka on kansallisen lainsäädännön mu-kaan vastuussa terrorismirikosten tai muiden vakavien rikosten torjunnasta, havaitsemi-sesta tai tutkinnasta. Tällaisia viranomaisia Suomessa ovat poliisi, Rajavartiolaitos, Tulli ja Puolustusvoimat. Keskusrikospoliisin keskusyhteyspiste käsittelee poliisin, suojelupo-liisin, Rajavartiolaitoksen ja Puolustusvoimien esittämät pyynnöt.

Esityksen mukaan Puolustusvoimilla olisi oikeus saada pääsy suoraan EES-järjestelmän tietoihin silloin, kun on kyse terrorismirikoksista tai muista vakavista rikoksista, mutta kaikki kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyvät tapaukset eivät täytä EES-ase-tuksessa mainittujen rikosten tunnusmerkistöä.

Puolustusministeriö pitää perusteltuna, että Puolustusvoimilla on oikeus saada pääsy suoraan EES-järjestelmän tietoihin silloin, kun Puolustusvoimat hoitaa SKRTL 86 §:n 1 momentissa tarkoitettuja rikostorjuntatehtäviä.

29.9.2022

HE 173/2021 vp

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Hallitussihteeri Anna Gau

Rajanylitystietojen käsittely kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi

EES-asetuksessa ei säädetä EES-järjestelmän tietojen käytöstä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Tämä johtuu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 4 artiklan 2 kohdasta, jonka mukaan kansallisen turvallisuuden suojaaminen kuuluu jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan. EES-asetuksen sääntelystä seuraa kuitenkin se, että kansallisesta turvallisuudesta vastaavat viranomaiset eivät voi tässä käsittelytarkoituksessa hakea rajanylitystietoja suoraan EES-järjestelmästä. Näin ollen esimerkiksi suojelupoliisilla ja Puolustusvoimilla ei ole pääsyoikeutta EES-järjestelmään kansallisen turvallisuuden suojaamisen tehtävissään.

Hallituksen esityksen mukaan valmistelun aikana on ilmennyt, että myös Suomen ulkorajan ylittävien henkilöiden biometriset tiedot, erityisesti kasvokuvat, ovat tarpeellisia kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Tämä edellyttää lisäsääntelyä, jolla mahdollistettaisiin ja rajattaisiin EES-järjestelmään tallennettavien biometristen tietojen kansallinen käsittely yksinomaan kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Hallituksen esityksen mukaan esityksen jatkovalmistelussa todettiin, että erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyn minimoimiseksi olisi tarkoituksenmukaisinta, että rajavalvonnan yhteydessä käsiteltävät biometriset tiedot luovutettaisiin kokonaisuutena vain yhdelle rekisterinpitäjälle. Biometristen tietojen käsittelystä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi olisi tarkoituksenmukaisinta säätää poliisin henkilötietolaissa, ja tietojen rekisterinpitäjänä toimisi suojelupoliisi. Puolustusvoimilla olisi oikeus saada yksittäisten sotilastiedustelutehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät biometriset tiedot suojelupoliisin rekisteristä voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Hallituksen esityksen mukaan tällä ratkaisulla vältettäisiin tietojen laajamittainen tallentaminen sekä suojelupoliisin että Puolustusvoimien rekisterinpitöön. Esityksen jatkovalmistelun aikana ei katsottu tietosuojalainsäädännön ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön näkökulmasta mahdolliseksi, että biometriset tiedot luovutettaisiin massamaisesti sekä suojelupoliisille että Puolustusvoimille.

Esityksen mukaan muilla viranomaisilla ei ole toistaiseksi ollut suojelupoliisin rekistereihin julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) tarkoitettua teknistä rajapintaa (22 §) tai katseluyhteyttä (23 §). Koska biometriset tiedot säilytettäisiin erillään muista suojelupoliisin käsittelemistä tiedoista, niihin olisi mahdollisuus antaa pääsy kansallisen turvallisuuden suojaamisen käsittelytarkoituksessa myös muille viranomaisille ja erityisesti Puolustusvoimille.

Puolustusministeriön käsityksen mukaan perusteltua olisi, että Puolustusvoimille annetaan pääsy kansallisen turvallisuuden suojaamisen käsittelytarkoituksessa suojelupoliisin biometrisiä tietoja koskevaan rekisteriin esimerkiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 23 §:ssä tarkoitetun katseluyhteyden kautta.